

דיוח 151 המוגש בזה, מבטא את ההסדר החדש לפיו מוגש הדוח השנתי בשני חלקים. בדוח זה הורחבה המגמה שהוחל בה בשנה החולפת, בדבר עריכת ביקורת מערכתית ומקיפה בנושאים בעלי חשיבות ציבורית, הנעשית במספר ניכר של גופים. בדוח ארבעה נושאים מערכתיים כאלה: הטיפול בבני נוער שבסכנת נשירה, התנתקות ועבריינות; נסיעות לחו"ל בתפקיד; מתנות לנבחרים ולעובדי ציבור; וכן עמידות מבנים ותשתיות ברעידות אדמה.

1. חברה מתוקנת חייבת לפעול מתוך ראייה לטווח ארוך, ולא ב"כיבוי שריפות" המשבש את ראיית המטרה האמיתית ובא על חשבונה של אותה מטרה. לא אחת אנו נוכחים לדעת שניהול ענייני המדינה נעשה מתוך ראייה קצרת טווח, ושיקולים רגעיים, שהם בבחינת מ"היום למחר", הם שמדריכים את קובעי המדיניות. הטווח הארוך - אינו עומד תמיד במרכז סדר העדיפויות. ראייה ארוכת טווח מתחייבת במיוחד ככל שמדובר במערכת החינוך, כשברור כי בתחום זה יש לראות מעבר לאופק ולצפות לפירות בטווח הארוך. אולם הוא הדין גם בתחומים אחרים כגון אלה הנוגעים באיכות חיים, השקעות בתשתיות, ובפעולות של תאגידים ממשלתיים, כאשר ראייה קצרת מועד עלולה לכבול את ידי הממשלה בפעולות עתידיות.

הפרק הדן בעמידות מבנים ותשתיות ברעידות אדמה, הינו דוגמא מובהקת לחשיבות של ראיית הטווח הארוך. מתחייב כי סיכוני רעידת אדמה יובאו בחשבון עוד בעת הכנת תכניות מתאר ותובטח כבר בשלב המקדמי עמידה בדרישות התקן בתכניות הבנייה וביצוען של ההחלטות שנתקבלו.

2. נושא נוסף שעולה מכמה פרקים בדוח, הוא העדר ראייה מערכתית. מערכות השלטון המרכזי והמקומי הן מרובות ומאוגדות במשרדים ממשלתיים, ברשויות מקומיות ובתאגידים. יש שפעולות של המערכת האחת נושקות למערכת האחרת, ולעיתים קיימת חפיפה בין הפעולות. תיאום מדיניות ודרכי פעולה בין המערכות, עשויים להניב תוצאות משופרות של הפעולות וכל אלה תוך יעילות, חסכון, יתר מועילות ושיפור השירות לאזרח. אולם, המציאות מוכיחה שטיפול בנושאים רבים נעשה בהעדר שיתוף פעולה וללא תיאום, ולעיתים אף במגמה של שימור העוצמה וה"אוטונומיה" של כל מערכת, דבר הפוגם בהשגת המטרה המשותפת.

הפרק בדוח העוסק בטיפול בבני נוער שבסכנת נשירה, התנתקות ועבריינות מדגים באופן בולט את הצורך והחשיבות בשיתוף פעולה בין מערכות השלטון המטפלות בנושא.

במקרים אלה מתפקידה של הממשלה כגוף על, לאתר תחומים לבחינה מערכתית ולשידוד מערכות ולהגברת התיאום ושיתוף פעולה בין מערכות.

3. דוח זה מוגש לכנסת סמוך לאחר התיקון בחוק מבקר המדינה, אשר מטרתו לתת כלים טובים יותר שיביאו לתיקון הליקויים שמצא מבקר המדינה במערכות השלטון וליישום המלצותיו. תקוותי כי תיקון זה אכן ישיג את תכליתו וישפר את המינהל הציבורי.

אליעזר גולדברג
מבקר המדינה
ונציב תלונות הציבור

ירושלים, ו' באייר התשס"א
29 באפריל 2001